

Јелена Милићевић Тракиловић
МШ „Стеван Стојановић Мокрањац“, Бијељина
Десанка Тракиловић¹
Педагошки факултет у Бијељини
Гордана Спасојевић Стојановић
Педагошки факултет у Бијељини

doi 10.7251/NSK1701181M
удк 371.3::784.67
Стручни рад

УЛОГА ПЈЕСМЕ У НАСТАВИ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Анстракт: У раду се говори о пјевању пјесама намијењеним дјеци млађег школског узраста. Посебна пажња усмјерена је на методички приступ у раду са ученицима млађих разреда основне школе. Закључено је да вокална репродукција има изузетно значајну улогу у музичком и свестраном развоју дјеце млађег школског узраста. Пјевањем се развијају естетски ставови и музички укус. Образовни циљ учења пјесме обухвата развијање ритма и слуха, ширење обима гласа, учвршћивање интонације, савладавање основа вокалне технике. Ученици се оспособљавају да запажају и вреднују истинске квалитете лијепог, складног, хармоничног аутентичног у музици. Посебна пажња поклања се примјени пјесама које су дио традиционалног народног стваралаштва. Наводе се примјери погодни за коришћење у разредној настави и указује на неопходност веће заступљености вокалне репродукције у раду са дјецом млађег школског узраста.

Кључне ријечи: пјесма, музичка култура, разредна настава.

Увод

У раду се говори о улози и заступљености пјесме у настави музичке културе. Посебна пажња поклања се пјевању пјесме по слуху и музичкој игри уз пјевање. Квалитетним и добро организованим васпитно-образовним радом, почевши од вртића, преко разредне наставе па и даљим музичким напредовањем, дијете осјећа помјерање границе својих могућности, способности, креативности, интересовања и знања. Пјесма релаксира, побуђује креативност, покрет и игру, развија музички потенцијал, ослобађа енергију, те као таква, ствара осјећај задовољства и успјешности сваког дјетета. О пјесми, њеној улози, заступљености, значају и примјени у музичкој настави, писали су многи музички педагози, музиколози, естетичари, психолози, композитори и етномузиколози. Пјевање пјесама је најраспрострањенији облик музицирања. Од свих музичких активности пјевање је и најлакша активност. Некада је пјевање било једина музичка активност у основношколској настави или најзаступљенија музичко-наставна активност. Намјера нам је да у овом раду укажемо на значај и улогу пјесме у настави музичке културе. Имајући у виду значај, распрострањеност и свеобухватност ове теме, говорићемо о пјесми у настави музичке културе, раду са дјецом раног школског

¹ desanka.trakilovic@pfb.ues.rs.ba

узраста. Специфични задаци музичке наставе одређују се према узрасту и могућностима дјече. У погледу развијања способности музичког изражавања постављају се општи задаци који имају за циљ: развијање способности за извођење музике пјевањем и свирањем; подстицање, развијање и његовање способности музичког изражавања и стварања; упознавање дјече са богатством музике; развијање интересовања за музику; подстицање навика активног пјевања; култивисање природне склоности за учешће у ваннаставним активностима; његовање народног музичког стваралаштва; стварање услова за развој естетских вриједности; његовање слушне осјетљивости, музичког сензибилитета и музичких способности.

Значај пјесме у разредној настави

У овом раду наше интересовање је усмјерено на значај пјесме у настави музичке културе. Квалитетни наставни садржаји остварују се путем непосредног контакта са ученицима кроз: извођење музике (пјевање и свирање), слушање, музике музичко стварање и изражавање. Музичка игра са пјевањем утиче на развој говорних, физичких и музичких способности. Наставни садржаји из области: пјевање пјесама, дјечије музичке игре, свирање на дјечјим инструментима, слушање музике, дјечије музичко стваралаштво, основе музичке писмености, међусобно се комбинују и преплићу кроз наставу музичке културе. Помоћу пјевања у разредној настави дјеца ће развијати музичку осјетљивост, креативност, мотивисаност, марљивост и самопоуздање. Свјестан великог значаја наставе пјевања у музичком образовању младих, композитор Исидор Бајић музику сматра вјештином „која најнепосредније утиче на унутрашњи живот, на срце човјечије“, а пјевање средством „којим најлакше можемо да продремо у све слојеве народа нашега и тиме да у душу његову уносимо оно, што је лепо, добро и племенито“ (Бајић, 1899, стр. 4). Савремено васпитање и образовање захтијева сталну промјену наставних метода и облика рада, који ће у процесу образовања подстицајно дјеловати на развој музичких способности код дјеце раног школског узраста. Квалитет савремене наставе се огледа кроз практичну примјену а нарочито кроз интердисциплинарни приступ. Својим садражима, настава музичке културе код ученика треба да доприноси његовом естетском, етичком и когнитивном развоју. Упознавање великог броја пјесама, бројалица и музичких игара, код дјеца раног школског узраста доприноси развијају: осјећај за ритам, музичку меморију, интерпретацију, машту, пажњу, навике културног понашања и запажања. Наставни предмет музичка култура у разредној настави се учи са циљем да се код ученика: развија осјетљивост за вриједности традиционалне музике; његује смисао за извођење музике; стичу навике слушања музике; развија музичка осјетљивост и креативност; интересовање; упознају основе музичке писмености; подстиче стваралачко ангажонање; његије активно музицирање (пјевање и свирање); развија могућност музичког изражавања; развија осјетљивост за музичке вриједности; његовање и развијање љубави према

музичкој умјетности. Велики број методичара музичке наставе је писао о учењу и примјени пјесме у разредној настави. Да би квалитетније и лакше реализовали наставу у раду са дјецом раног школског узраста потребно је направити систематизацију пјесама. То су: народне пјесме, дјечије пјесме познатих и непознатих аутора, дјечије популарне пјесме и пјесме савремених композитора. Свакако, на првом мјесту су народне пјесме. Дјеца их најлакше изводе напамет, дјеца су најближе што представља велику педагошку вриједност. Народне пјесме, по својој музичкој структури и обиму су најпогодније у раду са дјецом раног школског узраста. Пјевање пјесама је најдражи, најраширенији и најприступачнији облик музицирања дјеце раног школског узраста. Пјевање је активност која утиче на развој музичких способности: слуха, ритма, вјештине пјевања, културе гласа и других особина у формирању свестране личности. Учење и увјежбавање интонативно тачног пјевања захтијева савлађивање низа потешкоћа, што свакако доприноси развоју самодисциплине и задовољства постигнутим успјехом. Само правилним избором пјесама „може се дјеловати на емоционалну осјетљивост, развијати естетски и умјетнички укус и утицати на формирање позитивних особина карактера“ (Сарајлић, Павловић, 2014, стр. 426). Добро одабрана пјесма за пјевање је она која се лако памти, умјереног темпа, одговарајућег обима, без већих интервалских скокова, једноставног и чврстог ритма. С обзиром да пјесма представља заокружену музичко-поетску цјелину, уз музичке елементе, при избору пјесме за пјевање професор разредне наставе мора водити рачуна и о васпитно-образовној улози литерарног текста пјесме. Предност се даје пјесмама са једноставним, јасним и за дјецу разумљивим текстом, који има литерарну вриједност, „што подразумева чистоту језика, јасно изражавање мисли, реалан опис догађаја, поетичност текста и друго. Тематика литерарних садржаја треба да буде из свијета дјечијег интересовања, да доноси савремене и за дјецу приступане, занимљиве и разноврсне садржаје“ (Сарајлић, Павловић, 2014, стр. 426).

Пјесма и музичка игра

Многи педагози, учитељи и музички стручњаци су упућивали на значај и смисао примјене пјесме и музичке игре. Да би са успјехом могао утицати на развој музичких способности дјеце, професор разредне наставе поред познавања методике наставе музичке културе, мора да буде музикалан, да има музичко образовање, да познаје културу и технику гласа и да свира на инструменту. „Претпоставља се да музика и игра имају заједничко порекло. У ствари, битно је то да музика настаје у колективу и за колектив и било да је појединац пева или игра, то у суштини не мења много интензитет доживљаја код слушаоца и гледаоца“ (Ђурић, 2001, стр.1). Савремена концепција васпитно-образовног рада може значајно допринијети формирању личности која ће успјешно одговорити потребама друштва. Због своје љепоте, универзалности, пјесма је увијек била у фокусу теоријских и мелографских истраживања. Пјевање је

природна људска способност која за собом повлачи сензорне, сазнајне, социјалне, физичке и емоционалне аспекте. Истраживања показују да излагање дјетета раног школског узраста систематским музичким искуствима доприноси развоју одређених видова интелектуалних способности, бољој координацији покрета, памћењу, бољој концентрацији и естетском вредновању музике. Музичка литература намијењена дјецима млађег школског узраста, разликује се по сложености задатака и захтјева за њихово остваривање. При избору пјесама за пјевање посебну пажњу треба посветити детаљној музичкој анализи пјесме. Ритам мора да одговара способностима ученика, да буде јасан и једноставан. Мелодија треба да буде лака за памћење са поступним кретањима навише или наниже са мањим интервалским скоковима. Правилан избор пјесама за јевање обухвата избор пјесама различитог карактера, народних, домаћих и страних композитора. Психички развој дјеце раног школског узраста претежно је испуњен маштом која се нарочито испољава у дјечијој игри са певањем. Музичке игре са пјевањем се могу примјењивати на више начина: у кругу, кораку и паровима.

НОЋНА СТРАЖА



Се - ло ми је ни - ско, ма - ло, то ј'ње - го - ва ствар,
а ја сам му чу - вар, — ноћ - ни му стра - жар.



Ни - ко не сме при - ћи — бли - зу се - лу мом,



ту ја стра - жу чу - вам — с мо - јом жу - ти - јом.

СИНОЋ ЈЕ КУЦА ЛАЈАЛА

Larghetto (♩ = 1) ♩ = 90

p Си - ноћ је ку - ца ла - ја - ла, ла - ја - ла на ме - сец
и на зве - зди - це. На ме - сец и на
зве - зди - це ма - ле - не. Си - ноћ је ку - ца ла - ја - ла.

С ОНЕ СТРАНЕ ДУНАВА

Весело
♩ 5 3 4 V 5 Народна песма из Србије

mf С о - не стра - не Ду - на - ва и - ма јед - на ко - ли - ба,
у ко - ли - би се - ка, га - ра - ва па ле - па.

„Хајде, цуро гарава, да беремо трешања,
Трешњице у цвету, најлепше на свету.“
С оне стране Мораве све су цуре гараве,
Опа, цупа, сека, гарава па лепа!

Основни задаци учења пјесме су: развијање музичких способности ученика (осјећаја за ритам и мелодију, гласа, слуха, музичке меморије, као и извођачких способности), музичко описмењавање и образовање, развијање стваралачких способности ученика, упознавање ученика са традиционалном музиком свог и других народа, подстицање интересовања ученика за бављење

музичком умјетношћу, како би допринијели развоју културног и музичког живота средине у којој живе. „Народне игре са певањем омогућавају ученицима да покретима изразе музички доживљај, карактер песме, или њене изражајне елементе: ритам, темпо, динамику, мелодију, текст“ (Павловић, 2013, стр. 672). Пошто се народне игре изводе и уз певање, њима се доприноси и развоју дечјег гласа. Складно извођење покрета уз певање доприноси изграђивању смисла за лепо.

Закључак

У раду смо говорили о улози пјесме у настави музичке културе као најраспрострањенијој активности у раду са дјецом предшколског и раног школског узраста. Указали смо на значај који има пјесма на музички емоционалном, социјалном и интелектуалном развоју дјетета. Успјех неће изостати уз адекватно ангажовање професора разредне наставе, и правилно осмишљен и организован рад са дјецом млађег школског узраста. Говорећи о улози и значају пјесме у раду са дјецом раног школског узраста, закључено је да је пјесма најзаступљенија и најдража активност у настави музичке културе. Поред општих смјерница и сугестија, наставни план и програм садржи и избор композиција за све музичке активности у оквиру предмета музичка култура. Професор разредне наставе има могућност и слободу у избору предложених пјесама али мора водити рачуна о музичком потенцијалу својих ученика, да у његовом раду буду заступљене народне, дјечије и пјесме савремених композитора. При извођењу музичких игара уз пјевање, пјевање пјесама по слуху је добра основа за развијање музичких способности код дјецe раног школског узраста. Навели смо примјере пјесама које су погодне за коришћење у разредној настави. Обзиром да народне пјесме имају недовољну заступљеност у савременој музичкој педагогији предшколском и породичном васпитању, истичемо потребу њихове веће инкорпорације како у оквиру породичног, предшколског тако и у оквиру институционалног васпитања и образовања. Педагошки значај развоја уметничких интересовања јесте у томе што се кроз пјесму и богаћење естетских вриједности код дјетета доприноси и развоју хуманих и моралних вриједности. „Морално васпитање је увек и друштвено васпитање јер припрема појединца за заједнички живот у оквиру друштвених група и заједница, а друштвено васпитање је увек и морално зато што представља припрему за поштовање тих и свих вредности у животу“ (Ђорђевић, 1996:12). Пјевање пјесама утиче на развој: говорних способности, музичких способности, ритмичког покрета, естетског васпитања, интелекта и свестране личности. У раду је посебно указано на улогу пјесме и игре и значај њихове дидактичко-методичке интерпретације усмјерене ка развоју музичких способности код дјецe раног школског узраста. Закључено је да се само правилним избором пјесама може развијати умјетнички и естетски укус, емоционална осјетљивост и музичке способности код ученика раног школског узраста.

Литература

- Бајић, И. (1904), Теорија правилног нотног певања, Нови Сад: Парна штампарија Ђорђа Ивковића.
- Vasiljević, Z. (1999), *Teorija ritma*, Beograd: Univerzitet umetnosti.
- Vasiljević, Z. (2000), *Metodika muzičke pismenosti*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Васиљевић А. М. (1952), *Југословенски музички фолклор*, Београд: Просвета.
- Glascoe, F. P. (1996), *Suradnja sa roditeljima*, Zagreb: Naklada Slap.
- Ђурић, О. (2001), *Водић кроз историју музике*, Београд: Војна штампарија.
- Ђурковић-Пантелић, М. (1998), *Методика музичког васпитања деце предшколског узраста*, Шабац: Виша школа за образовање васпитача, Арт студио.
- Ђоревећ, Ј. (1996) *Стратегија подстицања даровитости*, Вршац: Виша школа за образовање васпитача.
- Kučukalić, Z.(1980), *Muzika i škola*, Sarajevo: „Svjetlost“- Zavod za udžbenike.
- Павловић, Б. (2013), *Васпитне вредности традиционалних народних песама и игара у настави музичке културе*, Настава и васпитање 4, Београд: Педагошко друштво Србије.
- Павловић, Б., Милићевић Тракиловић, Ј. (2013), *Неговање и значај традиционалних народних игара са певањем у настави музичке културе*, *Узданица*, Часопис за језик, књижевност и педагошке науке, X /1, Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу.
- Павловић, Б., Тракиловић, Д. (2014), *Народна музичка традиција северног Косова у функцији наставе музичке културе у основној школи*, *Узданица*, Часопис за језик, књижевност и педагошке науке, XI /1, Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу.
- Стојановић, Г. (1996), *Настава музичке културе од 1. до 4. разреда*, Приручник за учитеље и студенте учитељског факултета, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Тракиловић, Д. (1998), *Музичка култура са методиком у разредној настави*, Бијељина: Учитељски факултет.
- Цицковић Сарајлић, Д., Павловић, Б.(2014), *Текстови савремених српских пјесника у основношколској настави музичке културе*, *Књижевност за децу у науци и настави*, Зборник радова са научног скупа, Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу.

*Jelena Milićević Trakilović
Desanka Trakilović
Gordana Spasojević Stojanović*

Summary

ROLE OF SONGS IN THE TEACHING OF MUSIC CULTURE

The paper discusses with the singing of songs intended for children younger school age. Special attention is focused on a methodical approach in working with students in lower grades of elementary school. It was concluded that vocal reproduction has an extremely important role in the music and the comprehensive development of children of early school age. Singing develops aesthetic views and music taste. The educational objective of learning song includes the development of rhythm and hearing, expanding the scope of voice, intonation fixing, mastering the basics of vocal techniques. Students are trained to perceive and evaluate the true quality of the beautiful, unison, harmonious authentic in music. Special attention is paid to the implementation of the songs that are part of the traditional folk art. The paper gives examples which are suitable for use in classroom teaching and points to the need for grater representation of vocal reproduction in working with children of junior school age.

Key words: song, musical culture, classroom teaching.